

รายงานฉบับสมบูรณ์ (Final Report)

โครงการย่อยที่ 3 การศึกษาและสำรวจชนิดพืชสมุนไพร
และการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรของชุมชน

Subproject 3 The study and survey of medicinal plant species and
medicinal plant uses of the community

โครงการย่อยภายใต้ชุดโครงการ : วิจัยเพื่อลดการพึ่งพาปัจจัยภายนอก
ในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่ฮ่องสอน

แผนงานวิจัย : วิจัยการฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
และมิติด้านสังคม

โดย

อังคณา อินตา และ วิทยา ปองอมรกุล

สนับสนุนทุนวิจัยโดย สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน)
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2557

รายงานฉบับสมบูรณ์ (Final Report)

โครงการย่อยที่ 3 การศึกษาและสำรวจชนิดพืชสมุนไพร
และการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรของชุมชน

Subproject 3 The study and survey of medicinal plant species and
medicinal plant uses of the community

โครงการย่อยภายใต้ชุดโครงการ : วิจัยเพื่อลดการพึ่งพาปัจจัยภายนอก
ในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่ฮ่องสอน

แผนงานวิจัย : วิจัยการฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
และมิติด้านสังคม

คณะผู้วิจัย

สังกัด

1. ดร. อังคณา อินตา

ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

2. วิทยา ปองอมรกุล

องค์การสวนพฤกษศาสตร์
กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

มกราคม 2558

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) สำหรับการสนับสนุนทุนวิจัย (สัญญารับทุนอุดหนุนการวิจัย เลขที่ 22/2557) เพื่อสำรวจพันธุ์กรรมพืชสมุนไพรจากภูมิปัญญาดั้งเดิมที่มีบทบาทกับวิถีชีวิตของชุมชน และต้องการทราบสถานการณ์ปัจจุบันของพืชสมุนไพรในพื้นที่ ในชุดโครงการวิจัยเพื่อลดการพึ่งพาปัจจัยภายนอกในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่ฮ่องสอน โครงการย่อยที่ 3 การศึกษาและสำรวจชนิดพืชสมุนไพรและการใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรของชุมชน สำหรับเป็นคลังความรู้ในการนำไปปรับใช้สำหรับเพิ่มคุณค่ากลับคืนสู่ชุมชนต่อไป

ขอขอบคุณหัวหน้าศูนย์โครงการขยายผลโครงการหลวงแม่ฮ่องสอน และเจ้าหน้าที่ทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือในระหว่างการศึกษาเก็บข้อมูลภาคสนาม การสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงปริมาณ ตลอดจนอำนวยความสะดวกในเรื่องที่พัก

ขอกราบขอบพระคุณผู้นำทางชาวกะเหรี่ยงบ้านวะโดโกร อ. ท่าสองยาง จ. ตาก นายพะเหล่ เวียงแม่เมฆ นายแสเซอร์ ไรจน์เรืองไพรพร และนายพาดี้ เกียรติสุพจน์ ผู้ให้ข้อมูลการใช้ประโยชน์จากพืช และความช่วยเหลือในระหว่างการศึกษาเก็บข้อมูลภาคสนาม ตลอดจนชาวกะเหรี่ยงบ้านวะโดโกร อ. ท่าสองยาง จ. ตากทุกท่านที่ให้การต้อนรับทีมงานวิจัยด้วยไมตรีจิตและให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามเป็นอย่างดี

สุดท้ายนี้ข้าพเจ้าหวังว่างานวิจัยชิ้นนี้จักเป็นประโยชน์ต่อนักศึกษา นักวิจัยในสาขาที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนประชาชนทั่วไป และหวังเป็นอย่างยิ่งว่างานวิจัยนี้จะช่วยปลูกจิตสำนึกและส่งเสริมการอนุรักษ์องค์ความรู้การใช้ประโยชน์จากพืชของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงโดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนรุ่นใหม่ ในเขตอ. ท่าสองยาง จ. ตาก มิให้องค์ความรู้สูญหายไปกับการเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบทางสังคมในอนาคต

ดร. อังคณา อินตา
หัวหน้าโครงการ

คณะผู้วิจัย

1. ชื่อหัวหน้าโครงการ หน่วยงานสังกัด ที่อยู่ หมายเลขโทรศัพท์ โทรสาร และ E-mail

ชื่อ-สกุล	นางสาวอังคณา อินตา
คุณวุฒิ	ปริญญาเอก
ตำแหน่ง	อาจารย์
หน่วยงาน	ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ที่อยู่	5 ถ.ริมทางรถไฟ ต.ท่าศาลา อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50000
โทรศัพท์	053 943346-8 ต่อ 1214, 085 0331691
โทรสาร	053 892259
E-mail	aungkanainta@hotmail.com

2. ชื่อและสถานที่ติดต่อของนักวิจัย หน่วยงานสังกัด ที่อยู่ หมายเลขโทรศัพท์ โทรสาร และ E-mail

ชื่อ-สกุล	นายวิทยา ปองอมรกุล
คุณวุฒิ	ปริญญาโท
ตำแหน่ง	พนักงานวิชาการ 6
หน่วยงาน	องค์การสวนพฤกษศาสตร์ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
ที่อยู่	97 ม.4 ต.ริมเหนือ อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่ 50180
โทรศัพท์	053 841159
โทรสาร	053 299754
E-mail	w_ttaya@yahoo.com

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

โครงการขยายผลโครงการหลวงแม่สอง ต. แม่สอง อ. ท่าสองยาง จ. ตาก เป็นพื้นที่ดำเนินงานแห่งหนึ่งของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) ตั้งแต่ ปีพ.ศ. 2550 ประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวเขาชนเผ่ากะเหรี่ยง ดำรงชีพโดยการทำการเกษตร และหาของป่า พืชหลัก คือข้าวไร่ และข้าวนา สำหรับบริโภค ในครัวเรือน ซึ่งส่วนใหญ่ผลิตไม่เพียงพอต่อการบริโภคตลอดทั้งปี ประชากรส่วนใหญ่มีฐานะยากจนไม่มีอาชีพที่สร้างรายได้ ประกอบพื้นที่อยู่ห่างไกล เส้นทางคมนาคม ไม่สะดวกโดยเฉพาะในฤดูฝน จะมีปัญหาในเรื่องการเดินทางเพื่อติดต่อด้านต่างๆ จากภายนอก โดยเฉพาะการเดินทางเมื่อเจ็บป่วย จำเป็นต้องเข้าไปรักษาที่สถานีนอนามัยหรือโรงพยาบาลซึ่งอยู่ไกลทำให้ การเดินทางเป็นไปอย่างยากลำบาก คนในชุมชนจึงต้องรักษาโรคเมื่อเจ็บป่วยด้วยสมุนไพรพื้นบ้าน โดยใช้ฐานความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษ แต่ผู้รู้ส่วนใหญ่มีอายุมาก ไม่มีการรวบรวมองค์ความรู้ไว้เป็นเอกสารชัดเจน ประกอบกับคนรุ่นหลังน้อยคนจะสนใจสืบทอดและเรียนรู้ ตลอดจนการพัฒนาต่อยอดองค์ความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

การศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับพืชสมุนไพรท้องถิ่นที่ชุมชนใช้ประโยชน์ นับว่ามีความสำคัญระดับลำดับขั้นเพื่อใช้เป็นคลังความรู้ในการนำไปปรับใช้สำหรับเพิ่มคุณค่ากลับคืนสู่ชุมชนต่อไป ดังนั้น สถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง จึงประสงค์จะให้มีการสำรวจพันธุ์กรรมพืชสมุนไพรจากภูมิปัญญาดั้งเดิมที่มีบทบาทกับวิถีชีวิตของชุมชน และต้องการทราบสถานการณ์ปัจจุบันของพืชสมุนไพรในพื้นที่

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษารวบรวมองค์ความรู้ ภูมิปัญญาพื้นบ้านเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรของชุมชน
- 2) เพื่อศึกษาสำรวจและรวบรวมความหลากหลายของพืชสมุนไพรในชุมชน

ผลการศึกษาและวิจารณ์

1) วิถีชีวิตของชุมชน

คนในชุมชนเป็นชาวกะเหรี่ยงที่ยังคงวิถีชีวิตตามแบบที่เป็นเอกลักษณ์ของชาติพันธุ์ พึ่งพาธรรมชาติ ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีข้าวเป็นพืชปลูกหลักสำหรับรับประทานในครัวเรือน มีสัตว์เลี้ยงได้แก่ ไก่ หมู โค และกระบือ เป็นแหล่งโปรตีนของครอบครัว บางครัวเรือนโดยเฉพาะผู้ชายมักจะเข้าไปหาของป่าเพื่อนำมาประกอบอาหาร ชาวบ้านส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ และยังคงมีการนับถือผีอีกด้วย ภายในหมู่บ้านมีโรงเรียนในระดับประถม ยังคงขาดแคลนสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน ได้แก่ ไฟฟ้า ถนน เป็นต้น

2) บุคคลผู้ที่มีความรู้ในวัฒนธรรมและประเพณีของชุมชน

บุคคลผู้ที่มีความรู้ในวัฒนธรรมและประเพณีของชุมชนและยังมีความรู้ความสามารถด้านสมุนไพร นับเป็นหมอยาของชุมชน จำนวน 2 คน ได้แก่ นายพะเหล่ เวียงแม่เมฆ อายุ 75 ปี และ นายแสเซอร์ โรจน์เรืองไพรพร อายุ 58 ปี

3) การศึกษาด้านความหลากหลายทางชีวภาพ

การศึกษาความหลากหลายพืชพบว่าในพื้นที่ป่าพื้นที่สูงซึ่งเดิมเคยเป็นพื้นที่เกษตรของชาวบ้านซึ่งละเว้นจากการแผ้วถางเพื่อทำการเกษตรเป็นระยะเวลามากกว่า 10 ปี ยังคงค่อนข้างอุดมสมบูรณ์ ลักษณะสภาพป่าเป็นป่าดิบเขา พันธุ์พืชทั้งหมดเป็นพืชท้องถิ่น ค่าดัชนีความหลากหลาย (H) เฉลี่ยของไม้ลำต้นเท่ากับ 2.48

นอกจากนี้ชนิดพืชที่มีค่าดัชนีความสำคัญทางนิเวศ (importance value index, IVI) สูง 6 อันดับแรก ได้แก่

มันปู (*Glochidion wallichianum* Mull. Arg.)

ก่อ (*Lithocarpus* sp.)

ทะโล้ (*Schima wallichii* (DC.) Korth.)

น้ำผึ้งขาว (*Aporosa octandra* (Buch.-Ham. Ex D. Don) Vickery var. *yunnaensis*)

กำยาน (*Styrax* sp.)

เนียง (*Archidendron jiringa* (Jack) Nielsen)

4) การศึกษาพฤกษศาสตร์ที่บ้านเชิงคุณภาพ

สามารถบันทึกข้อมูลการใช้ประโยชน์พืช ภาพถ่าย และเก็บตัวอย่างพืชเพื่อจัดทำเป็นตัวอย่างพรรณไม้แห้ง ทั้งนี้สามารถตรวจสอบลักษณะทางพฤกษศาสตร์และวินิจฉัยชื่อของชนิดพืชได้จำนวน 139 ชนิด ใน 63 วงศ์ (family) แบ่งกลุ่มตามการใช้ประโยชน์เป็น 5 กลุ่มได้แก่ พืชอาหาร 62 ชนิด พืชสมุนไพร 78 ชนิด พืชเศรษฐกิจ 4 ชนิด พืชทำวัสดุ 15 ชนิด และพืชอื่นๆ 2 ชนิด โดยกลุ่มของพืชสมุนไพรที่พบ ได้แก่ สมุนไพรรักษาโรคในคน 72 ชนิด รักษาโรคในสัตว์ 2 ชนิด สมุนไพรที่มีพิษ 1 ชนิด สมุนไพรที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมและความเชื่อ 3 ชนิด อย่างไรก็ตาม ไม่พบสมุนไพรที่ใช้ในการเกษตร และสมุนไพรกลุ่มอื่นๆ มีพืชสมุนไพรที่น่าสนใจโดยพิจารณาจากอาการความผิดปกติของระบบร่างกาย ลักษณะการใช้ประโยชน์ รูปแบบการใช้สรรพคุณ ตลอดจนข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่ามีพืชสมุนไพรท้องถิ่นจำนวน 22 ชนิด ที่น่าสนใจ สามารถส่งเสริมให้มีการปลูกเพื่อใช้ในชุมชนเพื่อเป็นการลดค่าใช้จ่ายของครัวเรือน และเสริมสร้างรายได้ให้กับชุมชน นอกจากนี้พืชดังกล่าวควรได้รับการศึกษาต่อยอดเพิ่มเติมในด้านต่างๆ เพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพต่อไป

ระบบร่างกาย	ชนิดพืช	ส่วนที่ใช้	วิธีการใช้
1. ระบบกล้ามเนื้อ (muscular system)	โจ้ตะโก <i>Phlogacanthuscurvijlorus</i>	ลำต้น ใบ	เผาไฟปูนอนทับ แก้ปวดหลังปวดเอว
	จอจือมือ <i>Pothos chinensis</i>	ทั้งลำต้น	ต้มน้ำดื่มแก้ปวดเมื่อย
2. ระบบไหลเวียนโลหิต (circulatory system)	รางจืด <i>Thunbergia laurifolia</i>	ใบ ลำต้น	ต้มน้ำดื่มช่วยลดความดันสูง
	ตะหวะ <i>Croton acutifolius</i>	ลำต้น	ลนไฟ เพื่อให้หญิงคลอดบุตรใหม่สุดคม เพื่อแก้อาการอ่อนเพลีย และหน้ามืด
	ยี่อเคปโล <i>Illigera trifoliata</i>	ลำต้น	ต้มน้ำดื่ม เพื่อให้เลือดลมไหลเวียนดี
3. ระบบทางเดินอาหาร (digestive system)	หยิ่งสมุทร <i>Amalocalyx microlobus</i>	ดอก, หัว ย่อย	รับประทานเป็นยาแก้ท้องอืด ท้องเฟ้อ นอกจากนี้ ยอด ยังเป็นผัก เครื่องเคียงน้ำพริก
	หนะโตะเจ <i>Salacia sp.1</i>	ราก	ต้มน้ำดื่มแก้ท้องอืด แก้โรคกระเพาะ นอกจากนี้ ผลสด รับประทานได้
	หนะโตะทุ <i>Salacia sp.2</i>	ทั้งลำต้น ราก	ต้มน้ำดื่มแก้ท้องอืด
	เลโคเกี <i>Memecylon sp.</i>	เปลือกลำ ต้น	อมแก้ปวดฟัน
4. การติดเชื้อ (infection disorder)	ลำต้นโตงไธ้ <i>Microglossa pyrifolia</i>	ใบ	มีกลิ่นหอม นำมาขยี้ดมหรือทาทำย ทอยเพื่อรักษาโรคหวัด
	ตะซิกู <i>Mallotus philippensis</i>	เปลือกลำ ต้น	ต้มน้ำดื่มแก้ไอ
	ตะซึลา <i>Cyclea barbata</i>	ราก	ต้มน้ำทารักษาฝี
	ผักสีทึบลำต้นคาย <i>Rubia crassipes</i>	ทั้งลำต้น	ต้มน้ำดื่ม แก้เจ็บคอ
	กอมขม <i>Picrasma javanica</i>	เปลือกลำ ต้น	แช่น้ำดื่ม เพื่อแก้ไข้
	โปเน่อ <i>Amomum sp.</i>	ลำต้น	ขยี้ดม แก้อาการหวัด
5. ระบบผิวหนัง (skin system)	ช่อซิแคว <i>Buddleja asiatica</i>	ใบ	ขยี้ หรือทุบ พอกแผลไฟไหม้ น้ำร้อน ลวก
	ปลาโละ <i>Millettia sp.</i>	ราก	ต้มน้ำอาบเพื่อแก้ผื่นคัน
	ตะนออี <i>Molineria capitulata</i>	เหง้า	ทุบถูแผลเพื่อรักษาแผลไฟไหม้ น้ำ ร้อนลวก

ระบบร่างกาย	ชนิดพืช	ส่วนที่ใช้	วิธีการใช้
6. ระบบเมตาบอลิซึม (metabolic system)	ทอลลอกัววา <i>Dalbergia cf. velutina</i>	เปลือกลำต้น	ใช้ต้ม เพื่อรักษาแผลร้อนใน

ความผิดปกติ	ชนิดพืช	ส่วนที่ใช้	วิธีการใช้
7. เนื้องอก (neoplasm)	สะบ้าลิง <i>Mucuna macrocarpa</i>	เมล็ดแก่	ทุบแล้วทาบริเวณเต้านม เพื่อรักษาโรคมะเร็งเต้านม
8. พิษจากสัตว์ไม่มีกระดูกสันหลัง (invertebrate poison)	ตะไคร้ลำต้น <i>Litsea cubeba</i>	ผล	ตำทาแก้พิษตะขาบกัด
9. บำรุงร่างกาย (tonic)	มะไฟแรด <i>Scleropyrum pentandrum</i>	ลำต้น	ต้มน้ำดื่มรักษาอาการอ่อนเพลีย

ข้อเสนอแนะ

- 1) การศึกษาความหลากหลายพืชและพฤกษศาสตร์พื้นบ้านควรมีการดำเนินการมากกว่า 1 ปี ทั้งนี้เนื่องจากการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับพืชโดยเฉพาะอย่างยิ่งการระบุชนิด จำเป็นต้องอาศัยข้อมูลฐานวิทยาของส่วนต่างๆ ของพืช เช่น ดอก ผล เป็นลำต้น เพื่อให้การระบุชนิด การเก็บตัวอย่าง และการบันทึกภาพถ่ายพืชเพื่อใช้อ้างอิงมีความสมบูรณ์ ถูกต้อง และน่าเชื่อถือมากที่สุด
- 2) ควรมีการจัดเสวนาเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากพืชระหว่างทีมนักวิจัยกับชาวบ้านในพื้นที่ เพื่อเป็นการตรวจทานข้อมูลที่สำคัญได้จากผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informants) และเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลประสบการณ์ และองค์ความรู้ระหว่างชาวบ้านในพื้นที่ ตลอดจนนำข้อมูลที่ศึกษาได้กลับคืนสู่ชุมชน เพื่อให้เกิดความรู้สึกรักและหวงแหนในทรัพยากรท้องถิ่น
- 3) จากข้อมูลการใช้ประโยชน์พืชของชาวกะเหรี่ยงในชุมชน ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมทางด้านเคมี วิเคราะห์ หรือการทดสอบคุณสมบัติของพืชตามสรรพคุณต่างๆ ที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลจากองค์ความรู้ท้องถิ่น

Executive Summary

Mae Song extension area site of Royal Project, in Mae Song sub-district; Tha Song Yang district; Tak province, was one of the Highland Research and Development Institute (Public Organization)'s responsible area since 2007. Most of population is Karen subsisting on agriculture and forest gathering. Rice, from both paddy and upland, is the main stable food. Rice is cultivated one time a year, so the production is not enough for a year round. This village is very far from hospital and health stations, and the roads, especially in rainy season, are very rough. From this reason, traditional medicines are very important for local people. However this knowledge is possessed by old villagers with no literature. So the knowledge is prone to disappear within a few generations.

Conserving and restoring the traditional medicine knowledge is very important and urgent issue. Ethnobotanical study is the key to complete these targets. So the Highland Research and Development Institute has do research on surveying and collecting ethnobotanical knowledge to conserve and estimate current status of medical plants in studied area.

Purposes

- 1) To investigate the traditional use of medicinal plants in the Karen community.
- 2) To survey and gather the medicinal plants diversity of the Karen community.

Results and discussion

1) Community life style

All of the Karen people in the community who still maintain their ethnic identity and rely on natural resources. Rice is the main crop for household consumption. Animals, including chickens, pigs, cattle and buffalo were a source of protein in Karen families. Some households, especially men often gather the non-timber forest products for food. Most people are Buddhists and animisms. The village has a primary school. The village still lack of public utility including electricity, roads etc.

2) Key informants

The two Karen people in the village who practice in Karen culture and traditions and also have traditional medicinal plant use knowledge were Mr. Pale Viengmemmek (75 years old) and Mr. Saeser Rodreungpaiporn (58 years old).

3) Plant diversity

We found that the ten years fallowed rice field was abundant. The forest was hill evergreen forest. The average of species diversity index (H) was 2.48. The plant species which the most number of important value index (IVI) were:

Glochidion wallichianum Mull. Arg.

Lithocarpus sp.

Schima wallichii (DC.) Korth.

Aporosa octandra (Buch.-Ham. ex D. Don) Vickery var. *yunnaensis*

Styrax sp.

Archidendron jiringa (Jack) Nielsen

4) Ethnobotany

The results found the 139 species of used plants which classified in 5 use categories including food plant 62 species, medicinal plant 78 species, economic plant 4 species, plant for material 15 species and plant for miscellaneous uses 2 species. Medicinal plants were categorized in 6 groups, included human health (72), animal health (2), poison (1), traditional and believe (3), agricultural use (0), and other group (0). There were 22 interesting medicinal plant which can be promoted to the Mae Song communities for sustainable uses. The interesting plants were presented in the table below:

Body systems	Plant species	Part used	How to use
1. muscular system	Jo Ta Go <i>Phlogacanthus curviflorus</i>	Stem, leaves	Grilled stem or leaves poultice for muscular relaxant.
	Jor Jue Mue <i>Pothos chinensis</i>	Whole	Decoction from whole plant drink for muscular relaxant.
2. circulatory system	Rang Jued <i>Thunbergia laurifolia</i>	Stem, leaves	Decoction from stem or leaves drink for hypertension.
	Ta Hwa <i>Croton acutifolius</i>	Stem	Grilled stem smell for faint in the mother after give birth.
	Yue Ke Por <i>Illigera trifoliata</i>	Stem	Decoction from stem drink for good blood circulatory system.
3. digestive system	Young Sa Mood <i>Amalocalyx microlobus</i>	Flower	Fresh flower eat for carminative.
	Hna To Je	Root	Decoction from root drink

Body systems	Plant species	Part used	How to use
	<i>Salacia</i> sp.1		for gastritis.
	Hna To Two <i>Salacia</i> sp.2	Whole, root	Decoction from whole plant or root drink for carminative.
	Le Ko Kee <i>Memecylon</i> sp.	Bark	Bark mouth for toothache.
4. infection disorder	Tong Hong <i>Microglossa pyrifolia</i>	Leaves	Pounded leaves smell for having a stuffed nose.
	Ta Si Ku <i>Mallotus philippensis</i>	Bark	Decoction from bark drink for cough.
	Ta Si La <i>Cyclea barbata</i>	Root	Decoction from root poultice for pock.
	See Tid Ton Kai <i>Rubia crassipes</i>	Whole	Decoction from whole plant drink for sore throat.
	Kom Khom <i>Picrasma javanica</i>	Bark	Bark soak and drink for fever.
	Po Nue <i>Amomum</i> sp.	Stem	Pounded stem smell for having a stuffed nose.
5. skin system	Kho Si Khaew <i>Buddleja asiatica</i>	Leaves	Pounded leaves poultice for burns and scalds.
	Pla Lo <i>Millettia</i> sp.	Root	Decoction from root bath for rash.
	Ta Nor Ei <i>Molineria capitulata</i>	Rhizome	Pounded rhizome poultice for burns and scalds.
6. metabolic system	Tor Lo Ko Wa <i>Dalbergia cf. velutina</i>	Bark	Bark mounts for canker.

Body disorder	Plant species	Part used	How to use
7. neoplasm	Sa Ba Ling <i>Mucuna macrocarpa</i>	Seed	Pounded seed poultice for Breast Cancer.
8. poison	Ta Krai Ton <i>Litsea cubeba</i>	Fruit	Pounded fruit poultice for poison of centipede.
9. tonic	Ma Fai Rad <i>Scleropyrum pentandrum</i>	Stem	Decoction from stem drinks for weary.

Suggestions:

- 1) The research time should be expanded to more than 1 year for getting the reliable and exact identification to the plant species.
- 2) There should be the discussion between the key informants, villagers and researchers for checking, exchanging and promoting the traditional plant uses in the Karen community.
- 3) From this ethnobotanical study, many used plant species should be studied in chemical composition for the other application or marketable products.

ฦ

สารบญ

หน้า

กิตติกรรมประกาศ	ก
คณะผู้วิจัย.....	ข
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร.....	ค
Executive Summary	ช
สารบญ	ฦ
บทคัดย่อ.....	1
Abstract	2
บทที่ 1 บทนำและวัตถุประสงค์.....	3
1.1 บทนำ.....	3
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
1.3 ขอบเขตโครงการวิจัย.....	3
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร.....	4
2.1. พฤกษศาสตร์พื้นบ้าน	4
2.2 ของป่า	6
2.3 การแบ่งกลุ่มการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรพืช.....	8
บทที่ 3 วิธีการวิจัย.....	9
3.1 อุปกรณ์และสารเคมี.....	9
3.3 วิธีวิจัย.....	10
3.2 สถานที่ดำเนินการวิจัย.....	10
บทที่ 4 ผลการวิจัย.....	11
4.1 ข้อมูลวิถีชีวิตของชุมชนที่ศึกษา	11
4.2 บุคคลผู้มีความรู้ด้านการใช้ประโยชน์จากพืชท้องถิ่น	13
4.3 การสำรวจและรวบรวมภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์จากพืชท้องถิ่นของชุมชน.....	13
4.4 ผลการศึกษาการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรของชาวบ้านบ้านวะโดโกร	43
บทที่ 5 วิจารณ์ผลการศึกษา.....	67
5.1 การศึกษาความหลากหลายพืช.....	67
5.2 การศึกษาพฤกษศาสตร์พื้นบ้าน	67
บทที่ 6 สรุปผลการศึกษา.....	70

6.1 การศึกษาความหลากหลายพืช.....	70
6.2 การศึกษาพฤกษศาสตร์พื้นบ้าน	70
เอกสารอ้างอิง.....	71
ภาคผนวก	81
ภาคผนวก 1 ร่างหนังสือพืชท้องถิ่นที่มีการใช้ประโยชน์ของบ้านวะโดโกร โครงการขยายผลโครงการหลวง แม่สอง อ. ทำสองยาง จ. ตาก	82
ภาคผนวก 2 สื่อในการเผยแพร่งานวิจัย.....	85
ภาคผนวก 3 รายงานการใช้ประโยชน์จากพืชที่สำรวจพบ ณ ป่าชุมชนบ้านวะโดโกร จากรายงาน และ งานวิจัยอื่นๆ.....	89
ภาคผนวก 4 สภาพพื้นที่ และพืชที่พบในแปลงสำรวจความหลากหลาย	173
ตารางสรุปเปรียบเทียบแผนงานวิจัยกับผลงานวิจัย.....	191
ข้อเสนอแนะ	192

สารบัญตาราง

ตารางที่

หน้า

1 ชนิดพืชท้องถิ่นที่มีการใช้ประโยชน์ของบ้านวะโดโกร โครงการขยายผลฯ แม่สรอง อ. ท่าสองยาง จ. ตาก	14
2 ที่มีการใช้ประโยชน์ของบ้านวะโดโกร โครงการขยายผลฯ แม่สรอง อ. ท่าสองยาง จ. ตาก.....	44
3 จำนวนพืช และค่าดัชนีความหลากหลายในแปลงสำรวจพันธุ์พืช	61
4 พืชที่พบในการวางแผนสำรวจและค่าดัชนีความสำคัญทางนิเวศ (importance value index, IVI). 63	
5 ตัวอย่างพืชที่ใช้เพื่อรักษาอาการผิดปกติต่างๆ ของร่างกาย	67

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 ลักษณะบ้านของชาวปกากะญอ บ้านวะโดโกร	12
2 การตากสมุนไพรเพื่อเก็บไว้ใช้	12
3 ผู้ให้ข้อมูล	13

